

Otrygghet i omklädningsrummet

- En undersökning om elevers erfarenheter av otrygghet i omklädningsrummet orsakad av mobilkameror

Christoffer Amsköld & Malin Strömberg

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete grundnivå 27:2017
Idrott och hälsa 120 hp 2015-2017
Handledare: Susanne Johansson
Examinator: Maria Fernström

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av otrygghet i skolidrottens omklädningsrum orsakad av kränkande fotografering med mobilkameror. För att ta reda på detta utgår vi ifrån frågeställningarna nedan.

1. Hur många av eleverna har någon gång känt sig otrygga i omklädningsrummet?
2. För hur många av eleverna har denna otrygghet orsakats av mobilkameror?
3. Hur många av eleverna har blivit utsatta för kränkande fotografering i omklädningsrummet?
4. Skiljer sig antalet otrygga tjejer respektive killar.

Metod

Vi genomförde en kvantitativ studie med hjälp av en enkätundersökning innehållande frågor kring elevers personliga upplevelser och erfarenheter från hela skolgången. Populationen var gymnasieelever i Sverige varav urvalet bestod av fyra klasser med sammanlagt 83 elever. Bearbetning av data från enkäterna genomfördes i statistikprogrammet SPSS. Resultaten analyserades utifrån socialpsykologisk teori och den feministiska objektifieringsteorin.

Resultat

Vår studie visar att mer än en tredjedel av eleverna känner en otrygghet i omklädningsrummet i samband med skolidrotten. Problemet är nästan dubbelt så stort hos tjejerna jämfört med killarna, resultaten visar däremot att skillnaden mellan könen inte är signifikant. Elevers kameratillgång i omklädningsrummet visar sig ha en bidragande orsak till otrygghet. En av eleverna från vår studie har även blivit utsatt för kränkande fotografering i skolidrottens omklädningsrum.

Slutsats

Genom den socialpsykologiska och den feministiska objektifieringsteorin kan vi förklara varför en tredjedel av eleverna känner otrygghet i omklädningsrummet. Med en syn på kroppen som ett objekt jämför de sig själva och andra utifrån samhällets normer. Detta gäller alla elever men framförallt tjejerna, där otryggheten är som störst.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
1.1 Introduktion.....	5
1.2 Bakgrund.....	5
1.2.1 Skolans uppdrag.....	6
1.2.2 Lagen om kränkande fotografering.....	6
1.2.3 Normer om kroppen.....	6
1.3 Tidigare forskning.....	7
1.3.1 Problematik Idrott och hälsa.....	7
1.3.2 Mobbning hos pojkar respektive flickor.....	8
1.3.3 Kroppen som ett problem.....	8
1.4 Teoretiska perspektiv.....	9
1.4.1 Socialpsykologisk teori.....	9
1.4.2 Tillämpning av socialpsykologisk teori.....	10
1.4.3 Objektiviseringsteori.....	10
1.4.4 Tillämpning av objektiviseringsteori.....	11
1.5 Syfte och frågeställningar.....	11
2 Metod.....	12
2.1 Val av metod.....	12
2.1.1 Urval.....	13
2.2 Procedur.....	13
2.3 Etiska principer.....	14
2.4 Validitet & Reliabilitet.....	15
3 Resultat.....	16
4 Diskussion.....	19
4.1 Studiens genomförande.....	21
Referenslista.....	23
Bilaga 1: Litteratursökning	
Bilaga 2: Enkät	

Tabellförteckning

Tabell 1 Könsfördelning, antal och procent	17
Tabell 2 Upplevd otrygghet i omklädningsrummet, antal och procent.....	17
Tabell 3 Upplevd otrygghet orsakad av risken för fotografering, antal och procent	18
Tabell 4 Har utsatts för fotografering i omklädningsrummet, antal och procent.....	18

1 Inledning

1.1 Introduktion

“Man kan anta att mobbning har funnits lika länge som det har funnits människor på jorden [...]” (Hallberg 2016, s.5). Att skapa en trygghet för alla elever i skolan är en utmaning. Det gäller inte minst i omklädningsrummet i samband med idrottslektionerna (Skolverket 2005, s.185). Där känner sig hälften av eleverna otrygga med anledning av att behöva vara naken framför sina klasskamrater (SR 2016). Funderingarna kring vad detta kunde bero på började och vi försökte söka oss fram till ett svar. Vi fokuserade på hur samhället ser ut idag och inriktade oss på mobilanvändandet.

På senare år har användandet av mobiltelefoner hos ungdomar ökat, vilket har lett till att mycket forskning bedrivs kring mobbning och kränkningar på internet (Skolverket 2013, s.134). Kränkning på internet kan delas in i sju grupper. En av dessa handlar om att “Ta bilder eller filma en person för att använda i kränkande syfte, antingen genom att ta dessa i smyg eller använda befintliga bilder i ett sammanhang där de blir kränkande.” (ibid. s.154). Vi ville ta reda på om kränkningar genom fotografi förekommer i omklädningsrummen. Eventuellt kan risken för att det ska ske skapa en otrygghet, vilket också var någonting vi ville ta reda på.

1.2 Bakgrund

I detta kapitel förklarar vi vad skolan har för plikt kring kränkningar. Vi nämner även vilka svenska lagar som finns och hur straffskalan ser ut gällande kränkande fotografering (Brottsbalken 2016, s.BrB 4:6 a s.1). För att få en förståelse och kunna förklara varför elever eventuellt kränkande fotograferar någon beskriver vi hur samhällets normer kan ha påverkat dem (Skolverket 2005, s.185). Normer om kroppsideal kan även vara en bidragande orsak till den allmänna otryggheten i omklädningsrummet. De kan också påverka elevers otrygghet orsakad av risken för kränkande fotografering. Nedan finner du djupare beskrivningar inom dessa områden.

1.2.1 Skolans uppdrag

Stämningen i omklädningsrummet kan vara väldigt påtaglig, den som inte känner sig bekväm där kan påverkas på många plan. Det kan resultera i sämre självbild, sämre betyg och en negativ start på lektionen i Idrott och hälsa. (Skolverket 2005, s.185f) I kapitlet Skolans värdegrund och uppdrag i läroplanen står det:

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

(LGR11 2011, s. 7)

Skolans mål är även att eleverna ska visa varandra respektera och ta avstånd från förtryck och kränkande behandlingar (LGR11 2011, s. 12). Risken finns att skolan inte upprätthåller detta i omklädningsrummen då det sällan finns pedagoger närvarande (Skolverket 2009, s.57). Enligt skolverkets rapport är elever otrygga med att befinna sig i ett omklädningsrum där lärare inte befinner sig, det finns även fall där elever bytt skola på grund av detta (ibid. s.11).

1.2.2 Lagen om kränkande fotografering

Enligt svensk lag är det olagligt att kränkande fotografera personer i ett omklädningsrum.

“Den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme, döms för kränkande fotografering till böter eller fängelse i högst två år.”

(Brottsbalken 2016, s.BrB 4:6 a s.1)

1.2.3 Normer om kroppen

Idag påverkas människan mycket av det vi ser i reklam och media, där skapas de normer vi har i samhället gällande kroppsideal. Detta är en kamp för skolan att tackla. (Skolverket 2005, s.185) Media speglar idealet att kvinnor ska vara smala med kurvor på rätt ställen, det är inte ens tillräckligt att bara vara smal. (Frisén, Gattario & Lunde 2014, s.32f) Det manliga idealet har fokus på muskulaturen. Männens tränar för att känna sig mer attraktiva och få bättre

självförtroende. (Johansson 1998, s.125f) 50-90 procent av männen från internationella studier vill ha större muskler (Frisén, Gattario & Lunde 2014, s.136). Elever påverkas av denna hets och kan lätt bli utfryssta om de inte följer de normer som skapats av samhället (Skolverket 2009, s.60).

Det finns flera faktorer som påverkar kroppsuppfattningen, som även kan leda till missnöje. Media, familj och jämnåriga är alla något som kan ha en betydelse för hur människan ser på sin egen- och andras kroppar. Vi lär oss vilka normer, värderingar, förväntningar och beteenden som bör speglas i olika sociala sammanhang. (Frisén, Gattario & Lunde 2014, s.58f) Detta är viktigt att skolan arbetar kring då normer och värderingar inom klassen har en påverkan på elevernas självkänsla (Höiby 2004, s.31).

1.3 Tidigare forskning

I vår sökning efter tidigare forskning rörande otryggheten i omklädningsrummet fann vi att det är ett problem, vilket visar sig vara större hos tjejerna (O'Donovan & Kirk 2007). I detta kapitel kan du läsa mer om det samt om skillnaden på osämja hos tjejer respektive killar, där kroppen står i fokus hos tjejerna (Larsson 2004, s.146f). Detta förklaras djupare nedan, samt vilka fler problem som kan uppkomma på grund av kroppen.

1.3.1 Problematik Idrott och hälsa

Situationen i omklädningsrummet i samband med skolidrotten visar sig vara ett problem. Problemet påverkar elevernas betyg, de skolor som har duschtvång i samband med idrottslektionerna visade sig ha fler elever som riskerade att få betyget IG (Bråkenhielm 2008, s.31f). I sökningen efter eventuella orsaker fann vi en studie som visar att eleverna ansåg omklädningsrummet som en av de mest otrygga platserna i skolan (Skolinspektionen 2010, s.21). De tycker att ombytet innan idrottslektionen är ett jobbigt moment, vilket framförallt gäller flickorna. Det framgår även att eleverna hittar på sjukdomar eller skador för att slippa delta. (O'Donovan & Kirk 2007) I en kvalitativ studie gjord av Larsson framgår det att cirka en fjärdedel inte tycker om att duscha och byta om. (Larsson 2004, s.143)

1.3.2 Mobbning hos pojkar respektive flickor

Larsson förklarar vilken typ av osämja som kan förekomma i omklädningsrummen. I killarnas omklädningsrum är det mest relaterat till händelser från lektionen, det kan handla om en förlust. Hos tjejerna handlar det mer om kroppen, där dem riskerar att bli utsatta för mobbning för exempelvis övervikt. (Larsson 2004, s.146) Även Höistad tar upp exempel på kränkande händelser. Han nämner att det göms kläder, slåss med handdukar och ges negativa kommentarer om utseendet. För att motverka detta föreslås regelbundna besök i omklädningsrummen. (2001, s.143f) Mobbningen som sker flickor emellan syns ofta inte lika väl som hos pojkar, det handlar mer om att trycka ner varandra, prata bakom ryggen och ge kränkande kommentarer. Mobbningen hos pojkarna är mer öppen, de säger det kränkande direkt till någon, eller är fysiskt våldsam vilket sker så personer i omgivningen hör och ser. Flickors mobbning börjar däremot blir allt mer lik pojkarnas. (ibid. s.86ff)

1.3.3 Kroppen som ett problem

När skolverket undersökte elevers uppfattade anledningar till varför de blev utsatta för mobbning fokuserar de på nätmobbning. 63 procent av deltagarna uppgav att anledningen till utsatthet var att de var för tjocka/smala enligt andra. (Skolverket 2013, s.140) Bråkenhielm har genom Centrum för idrottsforskning presenterat sin undersökning om varför elever inte deltar i ämnet idrott och hälsa. Fokus låg på de elever som riskerade att få betyget IG, denna grupp visade sig ha ett generellt högre BMI än de övriga. Det framkom att flickorna i denna IG-riskgrupp var mer utsatta för mobbning än övriga flickor och även jämfört med pojkarna. De flickor som var utsatta för mobbning visades också ha kommit in i puberteten tidigare än resterande. (Bråkenhielm 2008, s.31f) Enligt en studie på skotska flickor blir deras självkänsla sämre när de kommer in i puberteten, speciellt om det sker tidigt i förhållande till sina kamrater. Det framgår att flickor är mer missnöjda med sina kroppar än pojkar under denna period. När en flicka kommer in i puberteten ändras kroppsformen, speciellt runt höfter och lår vilket inte är önskvärt utifrån våra normer. (Williams & Currie 2010, s.130) Detta kan förklara att otryggheten i omklädningsrummet handlar om att de behöver vara nakna inför sina klasskamrater (SR 2016). Utifrån dessa tidigare studier kan vi se att situationen i omklädningsrummet är ett problem, samt att det har en tydlig koppling till kroppen. Däremot

finner vi inga tidigare studier kring hur mobilanvändandet och därmed kameratillgången kan påverka otryggheten i omklädningsrummet i samband med skolidrotten.

1.4 Teoretiska perspektiv

1.4.1 Socialpsykologisk teori

Nilsson beskriver det socialpsykologiska synsättet som en förklaring av människors beteende, tolkningar, känslor, relationer och tänkande både enskilt och i grupp (Nilsson 2015, s.9f). Detta kan ses utifrån ett subjektivt och objektivt sätt. Det subjektiva fokuserar på att få en förståelse av beteendet utifrån dess avsikter, upplevelser och tolkningar. Att studera en människa objektivt innebär att försöka få en generell förklaring utifrån det beteende vi kan se. (ibid. s.14)

Nilsson förklarar bland annat fyra olika nivåer inom socialpsykologin, han menar att människan fungerar utifrån dessa. Den första är kroppen med dess olika biologiska system, den innebär att kroppen som funktion kan påverka det inre. Detta är det som människor runt om kan se. Andra nivån som handlar om psyket, är någonting man inte kan se på utsidan. Där står självet, jaget och personligheten i fokus och kan förklara tankar, känslor och handlingar. Grupper och relationer är den tredje förklaringsprincipen och handlar om de psykiska aspekter som får en person att tillhöra en viss grupp samt hur denna grupp har en psykisk påverkan på individen. Detta skapar en social identitet. Samhällsnivån är den fjärde nivån och inriktar sig på samhällsstruktur och normer, hur människan påverkas av detta. (ibid. s.17f)

Vi har valt att gå djupare in på två teoretiska infallsvinklar som nämns inom socialpsykologin. Dessa två kan ha en betydelse för tryggheten i omklädningsrummet. Den första är social jämförelse som Suls och Wheeler skriver om, den förklarar hur människor jämför sig med andra för att bekräfta uppfattning om dem själva. Då det inte finns något specifikt objekt som talar om vad som är rätt och fel finns endast möjligheten att jämföra sig med personer i sin omgivning. Om dem jämför sig med personer som de uppfattar som bättre än de själva påverkas självkänslan negativt. Människor jämför sig därför gärna med dem de anser vara sämre för att istället få en positiv inverkan. (Suls, René & Wheeler 2002, s.159ff) Den andra teoretiska infallsvinkeln är social konstruktion. Den innebär att självet måste anpassas efter

vilken social situation man befinner sig i. Människan skapar egna bilder av hur idealet är vid olika situationer, som anammar när vi möter dem. Livet kan då ses som en berättelse där olika roller spelas beroende på vilken social grupp vi ska ingå i just då. (Nilsson 2015, s.39)

1.4.2 Tillämpning av socialpsykologisk teori

Resultaten av studien analyseras genom både det objektiva och subjektiva, vilket innebär det vi kan se och även försöka få en förklaring av varför situationen upplevs på ett visst sätt (Nilsson 2015, s.14). Om vi genom det objektiva kan se att det förekommer otrygghet och/eller fotografering i omklädningsrummen i samband med skolidrotten vill vi vidare kunna analysera det. I detta läge tillämpar vi det subjektiva för att försöka förstå varför eleverna eventuellt känner sig otrygga och/eller fotograferar varandra. Vid denna analys utgår vi från de fyra olika nivåerna vi förklarat djupare ovan; kroppen med dess olika biologiska system, psyket, grupper och relationer och samhällsnivån (ibid. s.17f). Dessa kan förklara hur eleverna kan ha påverkats av inre och yttre faktorer som sedan speglar sig i känslor och beteende.

De två teoretiska infallsvinklarna (Suls, René & Wheeler 2002, s.159ff; Nilsson 2015, s.39) gällande att jämföra sig med varandra och att anpassa sig efter de normer som finns i samhället kan ge en förklaring av varför en otrygghet skapats. En rädsla att inte passa in utifrån normerna som finns i samhället samt medvetenheten om jämförelserna som görs av varandra kan minska tryggheten i att duscha och byta om framför sina klasskamrater.

1.4.3 Objektiviseringsteori

Objektiviseringsteorin är en feministisk teori som beskriver hur det är att vara kvinna i samhället. Kvinnan ses som ett objekt, den fysiska kroppen och personligheten ses inte tillsammans. Det är endast utsidan av kroppen som värderas vilken även påstås vara till för andra att se på och njuta av. Denna objektivisering är svår att undvika. Det är inte kvinnorna själva som påverkat den, det är den sociala världen vi möter dagligen samt media. Media fokuserar mer på kvinnans kropp än vad de gör på männens, vilket bidrar till att det är synen på kvinnan som blir som ett objekt. Att hela tiden bli observerad och utvärderad av andra

leder däremot till att kvinnorna börjar göra detsamma mot dem själva, vilket benämns som självobjektivering. (Fredrickson & Roberts 1997, s.173ff) Detta är väldigt vanligt och leder till att dem börjar anpassa sig efter idealet, idealet som skapats av de normer vi har i samhället (ibid. s.180).

1.4.4 Tillämpning av objektiveringsteori

Tillämpning av objektiveringsteorin har gjorts för att kunna analysera en eventuell skillnad i resultatet mellan killarna och tjejerna. Om eleverna känner sig objektiverade och utvärderade (Fredrickson & Roberts 1997, s.175) kan det skapa en otrygghet i att behöva duscha och byta om framför varandra. Objektivering av sig själv och anpassning efter normer och kroppsideal (ibid. s.180) kopplar vi ihop med om tryggheten i omklädningsrummet minskat hos eleverna. Teorin kommer även att tillämpas i analysen av killarnas resultat och inte enbart tjejernas. Det kan eventuellt ske en objektivering av killar då det manliga idealet har stort fokus på muskulaturen (Johansson 1998, s.125).

1.5 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av otrygghet i skolidrottens omklädningsrum orsakad av kränkande fotografering med mobilkameror.

Frågeställningar

1. Hur många av eleverna har någon gång känt sig otrygga i omklädningsrummet?
2. För hur många av eleverna har denna otrygghet orsakats av mobilkameror?
3. Hur många av eleverna har blivit utsatta för kränkande fotografering i omklädningsrummet?
4. Skiljer sig antalet otrygga tjejer respektive killar?

2 Metod

2.1 Val av metod

Vi har valt att göra en kvantitativ studie och utgå från en deskriptiv frågeställning. En deskriptiv frågeställning är detaljerad och passar bra när det forskats kring ämnet tidigare. (Hassmén & Hassmén 2008, s.32) Det finns en hel del tidigare studier som visar att situationen i omklädningsrummet är ett problem, omklädningsrummet visar sig vara en av de mest otrygga platserna att befinna sig på i skolan (Skolinspektionen 2010, s.21). Anledningen till otryggheten framgår inte lika tydligt i någon tidigare studie, därför använder vi oss av en deskriptiv frågeställning för att ta reda på om otryggheten kan ha något att göra med elevernas tillgång till mobilkameror i omklädningsrummet. Vår studie har en inriktning mot de positivistiska med ett nomotetiskt intresse då vi vill ta reda på om eleverna har en gemensam orsak till otrygghet, i detta fall rädsla för fotografering. (Hassmén & Hassmén 2008, s.85) Ett nomotetiskt intresse betyder just det, att hitta det gemensamma och lagbundna (ibid. s.76).

I studien användes enkäter innehållande frågor om elevers erfarenheter gällande tryggheten i omklädningsrummet i samband med skolidrotten (ibid. s.91). På grund av tidsbrist var enkäter ett bra val för att få ett större urval på endast två insamlingstillfällen. Enkäten innehöll endast tre frågor utöver könsfrågan, vilket är positivt både av den anledningen att det inte bör ta mer än 15-30 minuter att fylla i en enkät, samt att de har gott om tid att tänka igenom frågorna. Urvalet var fyra klasser från två olika skolor, vilket betyder att de känner varandra inom klassen. Därför kallas det gruppenkät, fördelen var att vi var närvarande och hade möjligheten att se till att dem inte diskuterade frågorna med varandra och påverkade svaren. När man gör gruppenkäter är svarsfrekvensen generellt hög, däremot är det viktigt att framföra att det är frivilligt. Fördelen med enkäter är att eleverna inte behöver svara på dessa känsliga frågor till oss personligen. Nackdelarna som kan finnas är vid bristande läs- eller språkförståelse hos deltagarna. Detta problem minimerades då vi valde att närvara vid enkätundersökningstillfällena. Deltagarna hade då även möjlighet att ställa frågor eller få hjälp. Vi valde också att ha enkäter med lättförståeliga frågor och slutna svar med ”ja” och ”nej” som svarsalternativ (se bilaga 2), i detta fall blir även resultaten tydliga. (Ejlertsson 2015, s.10ff)

2.1.1 Urval

Populationen var gymnasieelever i Sverige, varifrån vi valde två klasser från två olika skolor vilka var vårt urval. Dessa var 92 stycken, däremot var nio stycken frånvarande vid undersökningstillfället vilket gav oss ett externt bortfall på tio procent. Vi valde skolorna utifrån urvalsmetoden bekvämlighetsurval av anledning att skolorna låg nära och vi hade personlig anknytning till dem. Vilka klasser som valdes ut påverkades av vilka våra kontaktpersoner ansåg hade ungefär lika många killar och tjejer, vilket var vårt önskemål vid kontakten med dem. Det var därför ett icke-sannolikhetsurval som gjordes då vi ansåg det viktigt att ha ungefär lika många av båda könen. Kvoturval syftar till att urvalet ska ha likvärdig fördelning likt populationen gällande exempelvis kön eller ålder. Däremot är vi ovetande hur kontaktpersonen gjorde urvalet av klasser. Därför blev urvalet ett bekvämlighetsurval eftersom vi inte vet om de tog hänsyn till våra önskemål om könsfördelningen. Denna metod används ofta inom beteendevetenskap och har dock den negativa konsekvensen att resultatet av urvalet inte kan representera hela populationen. (Hassmén & Hassmén 2008, s.94ff)

2.2 Procedur

Under litteratursökningen framgick det att situationen i omklädningsrummet i samband med skolidrotten är ett problem. Eleverna ansåg omklädningsrummet som en av de mest otrygga platserna i skolan (Skolinspektionen 2010, s.21). Problemformuleringen begränsades inför skapandet av syftet (Ejlertsson 2012, s.15f). Vi ville ta reda på om otryggheten orsakades av tillgången till mobilkameror i skolans omklädningsrum, frågeställningen blev då deskriptiv (Hassmén & Hassmén 2008, s.32). Sedan bestämdes att en kvantitativ studie skulle genomföras och detta med hjälp av enkäter där förhoppningen var att kunna generalisera över hela populationen. Vid skapandet av enkäten och följebrevet togs det hänsyn till urvalet genom att formulera de på ett lättförståeligt sätt samt till de etiska principerna. (Ejlertsson 2015, s.15f, 32)

Vi gjorde ett Chi²-test i statistikprogrammet SPSS för att se om resultaten var signifikanta ($p < 0.05$), vilket redovisas i resultatdelen (Hassmén & Hassmén 2008, s.104). Signifikanttestningen gjordes utifrån grundvariabeln kön mot otrygghet i

omklädningsrummet/otrygghet orsakad av kamera/utsatt för fotografering. I resultatkapitlet presenteras enkätresultaten förutom i antal, även i procentform, vilket är en relativ frekvens. Det bör egentligen inte användas när frekvensen (urvalet) inte är så stor, däremot finns det fördel med användandet vid jämförelse mellan två grupper som i detta fall killar och tjejer. Vi tydliggör denna låga frekvens i tabellerna genom att ange antal, detta för att ge läsaren en möjlighet att jämföra. (ibid. s.127f)

Studiens resultat analyserades genom våra två olika teorier; den socialpsykologiska teorin (Nilsson 2015, s.9ff) och den feministiska objektifieringsteorin (Fredricksson & Roberts 1997, s.73ff).

2.3 Etiska principer

Det finns etiska överväganden som måste göras i alla studier och i synnerhet studier som berör potentiellt etiskt känsliga ämnen. Vetenskapsområdet har formulerat fyra grundläggande, obligatoriska forskningsetiska principer. Den första principen är informationskravet som handlar om att deltagarna i enkätundersökningen ska få information om studiens syfte samt att deltagandet är frivilligt. Deltagarna godkänner sin medverkan genom att fylla i enkäten, vilket svarar mot den andra principen som benämns som samtyckeskravet. Är deltagaren under 18 år krävs samtycke från vårdnadshavare (Hassmén & Hassmén 2008, s.391). Konfidentialitetskravet är den tredje principen och betyder att deltagarnas identitet ska hanteras konfidentiellt. Informationen som samlas in genom enkäter får endast användas till vad som angivits för deltagarna, detta svarar mot nyttjandekravet. (Ejlertsson 2015, s.31f)

För att tillgodose de ovanstående etiska principerna fick eleverna ta del av ett informationsblad. Där fick de information om studiens syfte, att deltagande var frivilligt samt att de när som helst kunde avstå från medverkan. Eleverna som deltog studerade årskurs tre på gymnasiet och var 18 år fyllda, vilket betydde att det var dem själva som skulle läsa informationen och godkänna medverkan genom deltagande. I enkäten behövde inga personuppgifter redovisas, vilket gjorde dem anonyma. Enkäterna användes endast till denna undersökning och förstördes efter slutförd studie. (ibid. s.32,112) Dessutom namngavs inte skolorna i rapporten. Vi som genomförde enkätundersökningarna var närvarande vid tillfället,

vilket gjorde att vi såg individerna men inte fick någon mer information om dem. En muntlig genomgång innan påbörjad enkätundersökning genomfördes. Detta för att tydliggöra de etiska principerna samt för att vara säkra på att alla fått ta del av informationen trots eventuella läs- och språksvårigheter (ibid. s.15). Då enkäten innehöll känsliga frågor var det viktigt att tänka igenom hur vi formulerade dem, därför lät vi vår handledare med tidigare erfarenheter av detta godkänna dem (ibid. s.32f).

2.4 Validitet & Reliabilitet

Validitet och reliabilitet avser kvalitetskriterier för forskning. Det finns flera begrepp förknippade med validitet, varav två är intern och extern validitet. Den interna används framförallt inom studier som görs med experiment (Hassmén & Hassmén 2008, s.137). Medan den externa validiteten används vid studier där man kan dra allmänna slutsatser utifrån urvalet och låta de representera en större grupp och i detta fall populationen. För att ha en hög extern validitet bör tre komponenter tillgodoses, den första är den strukturella komponenten. Den handlar om att resultatet inte ska påverkas av miljön och tillvägagångssättet, studien ska kunna genomföras i olika situationer med ett likvärdigt resultat. Det är även viktigt att ställa sig frågan om urvalet kan representera hela populationen. Situationen vid undersökningstillfället hade sannolikt ingen påverkan på resultatet i vår studie då enkätfrågorna riktade sig till upplevelser i en annan specifik situation och miljö. Populationen var gymnasieelever i Sverige och urvalet var två skolor samt fyra klasser av dessa, vilket är en liten andel och därför kan vi inte generalisera resultaten till hela populationen. Det bekvämlighetsurval vi använt är en nackdel då generalisering förutsätter ett slumpmässigt urval (ibid. s.98). Detta minskar även interbedömarreliabiliteten som kräver att resultatet ska bli likvärdigt oavsett vem som utför studien (Ejlertsson 2015, s.111). Den andra komponenten är den funktionella, den handlar om att man ska kunna lita på att resultatet stämmer överens med verkligheten eller om det endast stämmer vid situationen som skapats för studien. Då vår enkät riktar sig på tidigare upplevelser och erfarenheter i omklädningsrummet kan vi veta att resultatet stämmer överens med verkligheten, vi skapar ingen undersökningssituation. Konceptuella komponenten är den tredje och sista, den belyser värdet i att studera ett verkligt problem, ett problem som finns i det vardagliga livet. (Hassmén & Hassmén 2008, s.143f) Otryggheten i omklädningsrummet i samband med skolidrotten är ett vardagligt problem som har lett till att elever hittar på ursäkter för att undvika momentet (O'Donovan & Kirk 2007).

Gällande formuleringen av enkäten var frågorna begränsade. Enkäten innehöll endast fyra frågor för att undersöka just det vi vill mäta, vilket kan stärka validiteten. Frågorna var lättförståeliga vilket kan öka reliabiliteten som handlar om tillförlitligheten i studien. (Ejlertsson 2015, s.108ff) Enkätens innehåll granskades och godkändes även av handledare med forskningsmeriter vilket är positivt för studiens validitet (Hassmén & Hassmén 2008, s.145f).

3 Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten av vår enkätundersökning. Totalt deltog 83 gymnasieelever varav 27 var killar och 56 var tjejer. Egentligen bestod de fyra gymnasieklasserna av 92 elever, men nio stycken var frånvarande vid undersökningstillfället vilket gav oss ett externt bortfall på tio procent (Ejlertsson 2015, s.26).

Vid signifikant test av studiens enkätresultat visades att skillnaden mellan tjejer och killar inte är signifikanta ($p > 0.05$). Detta kan bero på det lilla urvalet, snedfördelningen mellan könen eller att det faktiska resultatet inte skiljde sig så mycket. Vidare redovisas enkätsvaren från eleverna i tabeller i antal och procent. Resultatet av studien visar att drygt var tredje gymnasieelev någon gång har känt sig otrygg i skolidrottens omklädningsrum. Framförallt tjejerna där nästan hälften angav att de känt sig otrygga i omklädningsrummet. Av alla de elever som har denna känsla är det nästan en fjärdedel som påstår att den är orsakad av risken att bli fotograferad. Här visar det sig att var tredje kille känner sig otrygg med risken att kunna bli fotograferad i omklädningsrummet jämfört med tjejerna där var femte känner detta. Däremot är det viktigt att notera skillnaden på frekvensen hos tjejerna respektive killarna där dessa resultat redovisas i tabell 3. Det visar sig även att denna otrygghet inte är helt obefogad då en elev av dessa 83 stycken har blivit utsatt för kränkande fotografering i omklädningsrummet i samband med skolidrotten.

Tabell 1. Könsfördelning, antal och procent

n=83

Kön	Antal	Procent
Killar	27	33 %
Tjejer	56	67 %
Totalt	83	100 %

Denna tabell visar att det var fler tjejer än killar som deltog i studien. Det var 27 killar vilket motsvarar 33 procent av urvalet och 67 procent var tjejer, dem var 56 stycken. Sammanlagt bestod urvalet av 83 stycken.

Tabell 2. Upplevd otrygghet i omklädningsrummet, antal och procent

n=83

Kön	Antal	Procent
Killar	6	22
Tjejer	24	43
Totalt	30	36

Denna tabell redogör hur många och hur stor procent av eleverna som någon gång känt en otrygghet i omklädningsrummet i samband med skolidrotten. Resultatet som visas är att 22 procent av killarna och 43 procent av tjejerna någon gång haft denna känsla. Totalt på alla 83 deltagare gav detta oss en andel på 36 procent otrygga elever i samband med skolidrottens omklädningsrumssituation.

Tabell 3. Upplevd otrygghet orsakad av risken för fotografering, antal och procent

n=30

Kön	Antal	Procent
Killar	2	33
Tjejer	5	21
Totalt	7	23

På denna fråga svarade endast de elever som ansåg sig någon gång ha varit otrygg i omklädningsrummet i samband med skolidrotten, därför fick vi en svarsfrekvens på 30 stycken. Dessa skulle svara på frågan om otryggheten någon gång orsakats av risken för kränkande fotografering i omklädningsrummet. Det var endast sex killar som svarade på denna fråga, av dem var det 33 procent som ansåg att detta varit en anledning till otrygghet. Här vill vi tydliggöra att en kille motsvarar cirka 17 procent. Det var 21 procent av tjejernas som svarade ja på denna fråga. För att jämföra med killarna motsvarar en tjej cirka fyra procent. Totalt orsakades otryggheten av mobilkameror hos 23 procent av alla som svarade på denna fråga.

Tabell 4. Har utsatts för fotografering i omklädningsrummet, antal och procent

n=83

Kön	Antal	Procent
Killar	0	0
Tjejer	1	2
Totalt	1	1

Enkätens sista fråga bad om svar från eleverna om de någon gång blivit fotograferade i skolidrottens omklädningsrum. Det var noll procent av de 27 killarna som svarade ja på denna

fråga och två procent av de 56 tjejerna. Totalt av de 83 deltagarna gav det oss ett resultat på en procent.

4 Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av otrygghet i skolidrottens omklädningsrum, orsakad av kränkande fotografering med mobilkameror. I resultatet framgår att otrygghet i omklädningsrummet är ett problem, mer än en tredjedel har någon gång känt sig otrygga där i samband med skolidrotten. Detta kan vara en förklaring till resultaten av Larssons studie där det framgick att cirka en fjärdedel inte tycker om att duscha och byta om (2004, s.143). Det visar sig att problemet är betydligt större hos tjejerna där nästan dubbelt så stor andel av dem känt en otrygghet jämfört med killarna. Samtidigt var könsfördelningen i urvalet sned då en majoritet av deltagarna var tjejer, vilket kan betyda att det var slumpen som avgjorde. Resultatet som visar på större otrygghet hos tjejerna kan förklaras genom de Williams och Currie skriver om, att tjejerna har det tufft i puberteten. De anser att självkänslan blir sämre och inte minst om puberteten kommer tidigt jämfört med kamraterna. (2010, s.130) Vi analyserade först dessa resultat objektivt, då vi ville få en generell förklaring utifrån det vi kan se, det faktiska problemet. Fortsättningsvis ville vi få en djupare förståelse av beteendet och upplevelsen, då utgick vi från ett subjektivt synsätt. (Nilsson 2015, s.14) Analysen av detta utifrån våra valda teorier socialpsykologi och objektifiering förklaras i detta kapitel.

Skolan har som uppgift att arbeta för att elever inte ska behöva känna sig diskriminerade eller kränkta (LGR11 2011, s.7). Detta ser vi som näst intill omöjligt då det inte är ett krav att ha pedagoger närvarande i omklädningsrummen. Höistad och Larsson föreslår detta som en åtgärd för att slippa dessa problem (2001, s.143f; 2004, s.145). Här anser vi det krävas arbete då det visar sig att så mycket som 36 procent av eleverna uttrycker att de någon gång känt sig otrygga i omklädningsrummet (se tabell 2). Ett tidigt ingripande visar sig ha positiv påverkan för att motverka diskriminerande handlingar (Nilsson 2015, s.164). Att arbeta kring detta vinner skolan på på flera plan, enligt tidigare forskning kopplas betyget IG ihop med faktorer som övervikt och duschtvång (Bråkenhielm 2008, s.31f). Det tycker vi tydligt visar på en problematik som behöver arbetas mer kring från skolans håll.

Av de elever som ansåg sig någon gång ha varit otrygga i omklädningsrummet kände 23 procent detta på grund av att någon kan fotografera dem (se tabell 3). Analys av resultatet sker genom de fyra olika nivåerna inom socialpsykologin som vi tidigare beskrivit djupare. Dessa kan påverka elevers trygghet i omklädningsrummet, framförallt det biologiska som kan skapa en otrygghet i den fysiska kroppen. Om en elev inte känner sig accepterad i den sociala gruppen, i detta fall klassen, kan hans psykiska välmående påverkas. Aspekter som kan minska denna känsla tror vi kan vara de normer som samhället har skapat. (Nilsson 2015, s.17f) Normerna kan ge en förvrängd bild av hur människan bör se ut. Media framför ett ideal som har höga krav på oss när det gäller bland annat formen på kroppen. (Frisén, Gattario & Lunde 2014, s.32f) Media, jämnåriga och familj kan bidra till ett kroppsmissnöje (ibid. s.59).

Resultaten i studien visar däremot att fotografering i omklädningsrummet sällan sker. Det var en person av 83 som blivit utsatt för detta (se tabell 4). Trots att det är en låg siffra vill vi inte förminska det då det är en olaglig handling som kan ge böter eller fängelse i högst två år (Brottsbalken 2016, s.BrB 4:6 a s.1).

Människan skapar bilder av hur man ska vara i olika situationer, det är en teoretisk infallsvinkel som kallas för social konstruktion (Nilsson 2015, s.39). Vi tror att det kan påverka eleverna negativt om någon känner att den inte kan anpassa sig efter hur människan påstår att vi bör vara i en viss situation. Om en elev inte känner sig bekväm i ett visst sammanhang skapas en otrygghet samt att en rädsla att bli fotograferad kan uppstå, en rädsla att den situationen "förevigas" genom ett fotografi. Resultaten visar att fotografering av en elev har skett. Detta kan förklaras genom social jämförelse där det framgår att människor gärna jämför sig med dem de anser vara sämre än de själva, detta för att känna sig bättre (Suls, René & Wheeler 2002, s.159ff). Anledningen till fotografering kan vara att framhäva eventuella brister hos denne. Speciellt kan det vara en förklaring till varför elever känner en otrygghet med risken av att bli fotograferad. Vilket även kan påverka den allmänna otryggheten i omklädningsrummet då det kan leda till att dem iakttar och dömer varandra för att kunna jämföra med sig själva.

Osämja mellan tjejerna handlar mycket om kroppen, där övervikt kan vara en orsak till utsatthet (Larsson 2004, s.146f). Det är även kränkande kommentarer, prat bakom ryggen och nedtryckande av varandra som förekommer hos tjejerna (Höistad 2001, s.86ff) Vilket kan

vara en bidragande orsak till att det är mest otrygghet hos tjejerna jämfört med killarna, att blickar, prat bakom ryggen och även fotografering är en tyst mobbning som förstör tryggheten. Det kan även förklaras genom det Fredrickson och Roberts skriver om gällande objektifieringsteorin, där kvinnan ses som ett objekt och personligheten kopplas bort från den fysiska kroppen (1997, s.175). Objektifiering av en människa kan påverka ett val som eleven aktivt tar om hen fotograferar en kamrat i omklädningsrummet. En uppfattning av att det inte är kränkande kan skapas då dem dagligen kan se lättklädda bilder i media.

Objektifiering är väldigt vanligt och leder till att de jämför sig med varandra och idealet som samhällets normer skapat, de börjar även ändra på sig och anpassa sig efter detta (ibid. s.180). Känslan att känna sig observerad och utvärderad som objekt av andra (ibid. s.175) kan skapa en rädsla att bli fotograferad i en sådan utlämnande situation som omklädningsrummet. Detta kan vara en förklaring till varför framförallt tjejerna känner en otrygghet i omklädningsrummet (se tabell 2), samt att otryggheten hos vissa orsakas av risken att bli fotograferad (se tabell 3). Då objektifieringsteorin är en feministisk teori nämns inte killar i sammanhanget, men vi tror att detta även kan appliceras för att analysera deras resultat. Det finns normer om hur manskroppen ska se ut också, där är det styrketräning och muskelbyggande som står i fokus för att bli mer attraktiv (Johansson 1998, s.125f). Därför tror vi att även dem, likt tjejerna blir objektifierade och jämförda av dem själva och andra. Som resultaten visar (se tabell 2 och 3) finns det otrygghet även hos killarna, samt att en tredjedel av dem uppger att den har påverkats av risken att bli fotograferad.

4.1 Studiens genomförande

Urvalet var bara fyra klasser med sammanlagt 83 elever. Det externa bortfallet (Ejlertsson 2015, s.26) var 9 stycken på grund av frånvaro, vilket motsvarar cirka tio procent. De var frånvarande från det lektionstillfälle där undersökningen genomfördes med en ovisshet om denna undersökning. Därför kan vi med säkerhet veta att de inte avstod av någon personlig anledning gällande ämnet. Alla de 83 elever som tilldelades enkäten medverkade och svarade på alla frågor, vilket inte gav oss något internt bortfall (ibid. s.129f). Urvalet i vår undersökning är väldigt litet och har gjorts enligt ett bekvämlighetsurval, vilket minskar validiteten och gör att vi inte kan generalisera (Hassmén & Hassmén 2008, s.98). Om en generalisering ska kunna göras krävs att resultatet blir likvärdigt oavsett vem som utför

studien, detta stämmer inte in på vår studie vilket sänker interbedömarreliabiliteten (Ejlertsson 2015, s.111). Resultaten blev inte heller signifikanta, det kan sannolikt bero på att urvalet var så pass litet, varpå signifikanta skillnader kan ha noterats med ett större urval. Därför finns det en möjlighet att slumpen avgjort resultatet. Snedfördelningen mellan könen kan också ha påverkat att ingen signifikant hittades, det leder även till svåranalyserade resultat när en kille respektive tjej motsvarar olika hög procent. Möjligheten finns även att det inte var så stora skillnader mellan könen i det faktiska resultatet.

Vår studie tyder på att problemet gällande otryggheten i omklädningsrummen i samband med skolidrotten är aktuellt, samt att den kan uppkomma på grund av mobilkameror. Vi fick reda på anledningen till otryggheten hos gymnasieeleverna till viss del. Det vi saknar är anledningen till otrygghet hos de resterande 77 procent som angivit att de någon gång har haft denna känsla men där mobilkameror inte har påverkat den. För detta krävs ytterligare forskning. För att ta reda på fler eventuella anledningar till otryggheten kan öppna frågor, flersvarsalternativ eller intervjuer komma till sin rätt. Att använda sig av kvalitativa intervjuer är väldigt passande när man vill veta mer om personers erfarenheter och känslor (Kvale & Brinkmann 2014, s.15). Detta är ett viktigt ämne att arbeta vidare kring med en strävan mot en trygg vistelse i skolidrottens omklädningsrum.

Referenslista

Brottsbalken (2016). *Brottsbalken: en kommentar. Promulgationslag, följdförfattningar*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige. Kap. 1-12.

Bråkenheim, G. (2008). *Ingen gympa för mig!– en undersökning av skälen till att elever inte deltar i ämnet idrott och hälsa*. Svensk Idrottsforskning. ss. 30-33.

Ejlertsson, G. (2012). *Statistik för hälsovetenskaperna. 2., moderniserade och utök. uppl.* Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, G. (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik. 3. [rev.] uppl.* Lund: Studentlitteratur.

Fredrickson, B. L. & Roberts, T. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), ss. 173-206.

Frisén, A., Holmqvist Gattario, K. & Lunde, C. (2014). *Projekt perfekt om utseendekultur och kroppsuppfattning*. Johanneshov: MTM.

Hallberg, L. R-M. & Hallberg, U. (2016). *Mobbning och trakasserier i arbetslivet: en kunskapsöversikt. 1. uppl.* Lund: Studentlitteratur.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder. 1. uppl.* Stockholm: SISU idrottsböcker.

Höistad, G. (2001). *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Gothia.

Höiby, H. (2004). *Mobbning kan stoppas!: verktyg för lärare och pedagoger*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio (UR).

Johansson, T. (1998). *Den skulpterade kroppen: gymkultur, friskvård och estetik*. Stockholm: Carlsson.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Johanneshov: MTM.

Larsson, H. (2004). Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa. Larsson, Håkan & Redelius, Karin, (red.). *Vad lär man sig på gympan? Elevers syn på idrott och hälsa i år 5*. Stockholm: Idrottshögskolan, ss. 123-148.

Nilsson, B. (2015). *Socialpsykologi: teorier och tillämpning*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

O'Donovan, T.M. & Kirk, D. (2007). Managing classroom entry: an ecological analysis of ritual interaction and negotiation in the changing room. *Sport, Education and Society*. 12(4). ss. 399-413.

Skolinspektionen (2010). *Skolors arbete vid trakasserier och kränkande behandling*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2005). *Grundskolans ämnen i ljuset av nationella utvärderingen 2003: nuläge och framåtblickar*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2009). *Diskriminerad, trakasserad, kränkt?: barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013). *Kränkningar i skolan: analyser av problem och lösningar*. Stockholm: Skolverket.

Suls, J., René, M. & Wheeler, L. (2002). Social Comparison: Why, With Whom, and With What Effect?. *Current Directions in Psychological Science* 11(5). ss. 169-163.

Sveriges radio (2016). Två av tre duschar inte efter skolidrotten. *Sveriges radio*.
15 november 2016.

William, J. & Currie, C. (2010). Global Self-Esteem, Appearance Satisfaction, and Self-Reported Dieting in Early Adolescence. *J Early Adolesc.* 30(2). ss. 205–224.

Bilaga 1: Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka gymnasieelevers erfarenheter av otrygghet i skolidrottens omklädningsrum orsakad av kränkande fotografering med mobilkameror.

Frågeställningar

1. Hur många av eleverna har någon gång känt sig otrygga i omklädningsrummet?
2. För hur många av eleverna har denna otrygghet orsakats av mobilkameror?
3. Hur många av eleverna har blivit utsatta för kränkande fotografering i omklädningsrummet?
4. Skiljer sig antalet otrygga tjejer respektive killar?

Vilka sökord har du använt?

Omklädningsrum, dusch, duscha, byta om, bullying, loocker room, cyber bullying, mobbning, kränkning, kränkningar, foto, fota, fotografera, dressing room, idrott och hälsa, trygghet, normer, kroppen, changing room, body, body image, lagar, kränkande fotografering, socialpsykologi, skola, normer, kroppsuppfattning, självkänsla, self-esteem, pubertal, kroppsmisshälsa, kvinna, pubertet, fotografering, brottsbalken, kamera, mobil, mobilkamera, psykologi, socialpsykologi

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, Discovery GIH, Google, Diva-portal

Sökningar som gav relevant resultat

*Discovery GIH: Changing room
Discovery GIH: Self-esteem* and pubertal* and body image
Diva-portal: Kroppsmisshälsa
GIH:s bibliotekskatalog: Mobbning
GIH:s bibliotekskatalog: Kränkning
Google: Brottsbalken *fotografering
GIH:s bibliotekskatalog: Psykologi
Stockholms stadsbibliotek: Socialpsykologi * Nilsson*

Kommentarer

Vi fann mycket inspiration i andras tidigare uppsatser, framförallt gällande teoretiska perspektiv. Dessa hittade vi genom sökningar på Discovery GIH, Google och Diva. När vi upptäckte en teori vi blev intresserade av gick vi vidare genom uppsatsens källa för att arbeta vidare kring den. Genom GIH:s bibliotekskatalog fann vi mycket litteratur gällande mobbning, kränkningar och trygghet i skolmiljö. Det var däremot svårt att hitta material gällande mobilanvändande samt kamera.

Bilaga 2: Enkät

1. Pojke

Flicka

2. Har du någon gång känt dig otrygg i omklädningsrummet i samband med skolidrotten?

Ja

Nej (Om Nej gå vidare till fråga 4)

3. Har du någon gång känt dig otrygg på grund av att någon kan fotografera dig i omklädningsrummet i samband med skolidrotten?

Ja

Nej

4. Har du blivit utsatt för fotografering i omklädningsrummet i samband med skolidrotten mot din vilja?

Ja

Nej